מידי דהוה לאחר מיתה מאי הוה עלה אמר רבה בר רב הונא וכן תנא דבי רבי ישמעאל לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו חוץ ממסית שהרי אמרה תורה לא תחמול ולא תכסה עליו: **מתני'** המכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהן חבורה זה חומר במקלל מבמכה שהמקלל לאחר מיתה חייב והמכה לאחר מיתה פטור: **גמ'** ת"ר אביו ואמו קלל לאחר מיתה שיכול הואיל וחייב במכה וחייב במקלל מה מכה אינו חייב אלא מחיים אף המקלל אינו חייב אלא מחיים ועוד ק"ו ומה מכה שעשה בו שלא בעמך כבעמך לא חייב בו לאחר מיתה מקלל שלא עשה בו שלא בעמך כבעמך אינו דין שלא חייב בו לאחר מיתה ת"ל אביו ואמו קלל לאחר מיתה הניחא לר' יונתן דמייתר ליה קרא אביו ואמו (א) אלא לר' יאשיה מאי איכא למימר דתניא איש איש מה ת"ל איש איש לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו אמו שלא אביו מניין ת"ל אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהן כאחד ומשמע אחד ואחד בפני עצמו עד שיפרט לך הכתוב יחדיו מנא ליה נפקא ליה ומקלל אביו ואמו מות יומת ואידך ההוא מיבעי ליה לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס ותיפוק ליה מאיש איש דברה תורה כלשון בני אדם וליתני חומר במכה מבמקלל שהמכה עשה בו שלא בעמך כבעמך משא"כ במקלל קסבר מקשינן הכאה לקללה לימא הני תנאי כהני תנאי דתני חדא כותי אתה מצווה על הכאתו ואי אתה מצווה על קללתו ותניא אידך אי אתה מצווה לא על קללתו ולא על הכאתו סברוה דכולי עלמא כותים גירי אמת הן מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מקשינן הכאה לקללה ומר סבר לא מקשינן הכאה לקללה לא דכ"ע לא מקשינן הכאה לקללה והכא בהא קמיפלגי מר סבר כותים גירי אמת הן ומר סבר כותים גירי אריות הן אי הכי היינו דקתני עלה ושורו כישראל אלא שמע מינה בהיקישא פליגי ש"מ: **מתני'** הגונב נפש מישראל אינו חייב עד שיכניסנו לרשותו רבי יהודה אומר עד שיכניסנו לרשותו וישתמש בו שנאמר והתעמר בו ומכרו הגונב את בנו רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה מחייב וחכמים פוטרין גנב מי שחציו עבד וחציו בן חורין ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין: **גמ'** ותנא קמא לא בעי עימור א"ר אחא בריה דרבא עימור פחות משוה פרוטה איכא בינייהו בעי ר' ירמיה גנבו ומכרו ישן מהו מכר אשה לעוברה מהו יש דרך עימור בכך או אין דרך עימור בכך ותיפוק ליה דליכא עימור כלל לא צריכא ישן דזגא עליה אשה דאוקמא באפי זיקא דרך עימור בכך או אין דרך עימור בכך מאי תיקו ת"ר כי ימצא איש גונב נפש מאחיו אין לי אלא איש שגנב אשה מניין ת"ל וגונב איש אין לי אלא איש שגנב בין אשה ובין איש ואשה שגנבה איש ואשה שגנבה אשה מניין ת"ל ומת הגנב ההוא מכל מקום תניא אידך כי ימצא איש גונב נפש מאחיו אחד הגונב את האיש ואחד הגונב את האשה ואחד גר ואחד עבד משוחרר וקטן חייב גנבו ולא מכרו מכרו ועדיין ישנו ברשותו פטור מכרו לאביו או לאחיו או לאחד מן הקרובים חייב הגונב את העבדים פטור

תני

מידי דהוה לאחר מיתה. דילפינן לקמן מקלל לאחר מיתה חייב. ול"ת והתנן מכה לאחר מיתה פטור והכא מיחייב ליה אהכאה דקתני הכהו וקללו היינו טעמא דפטור מכה לאחר מיתה משום דבעינן חבורה ולאחר מיתה ליכא חבורה דליכא נפש דנפקא ליה לעיל [פד:] מנפש ויוצא ליהרג איכא חבורה דחי הוא אלא דסופו למות: **מתני' שהמקלל לאחר מיתה חייב.** כדיליף בגמרא: **והמכה לאחר מיתה פטור.** דחבורה ליכא: **גמ' אביו ואמו קלל.** קרא יתירא הוא דהא כתיב רישיה דקרא אשר יקלל את אביו ואת אמו: **מכה שעשה שלא בעמך כבעמך.** דגבי הכאה לא כתיב בעמך למעוטי שאינו עושה מעשה עמך. והאי תנא סבר לא מקשינן הכאה לקללה מפני המקרא המפסיק בינתים: **לא חייב בו לאחר מיתה.** דהא חבורה כתיב: **לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס: אין לי אלא אביו ואמו.** שניהם יחד: **אביו קילל ואמו קילל.** בראש המקרא סמך קללה לאביו ובסוף סמך לאמו: **עד שיפרט לך הכתוב יחדו.** וכמו שפרט בחורש בשור ובחמור(ל) מדפרט לך ש"מ דאי לא הוי יחדו הוה משמע שור לבדו וחמור לבדו והא אביו ואמו דרישא דרשינן נמי או אביו או אמו וסיפא לאתויי לאחר מיתה: **ומקלל אביו.** דואלה המשפטים(מ): **ואידך.** דמפיק לאחר מיתה מאביו ואמו קילל: **וליתני נמי וכו'.** אמתניתין קאי דקתני זה חומר במקלל מבמכה: **לימא כהני תנאי.** תנא דמתניתין דלא תנא חומר במכה שעשה בו שלא בעמך כבעמך ותנא דברייתא דלעיל דתנא ומה מכה שעשה בו: **גירי אמת הן.** מתחילתן גרים גמורים היו ועכשיו הרשיעו וישראל שאינו עושה מעשה עמך הוא וכי היכי דעל קללתו פטור על הכאתו נמי פטור: **גירי אריות הן.** והרי הם כעובדי כוכבים גמורים: **אי הכי.** דטעמא דפטור משום דגירי אריות הן: **היינו דתנא עלה.** בתמיה. בהך מתני' דקתני אינו מצווה לא על הכאתו ולא על קללתו קתני ושורו כישראל שור שלנו שנגח את שורו ושורו שנגח שלנו תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם ואילו דעובד כוכבים תנן(נ) שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים פטור ושל עובד כוכבים שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם: **מתני' שיכניסנו לרשותו.** דכתיב (שמות כא) ונמצא בידו ותניא במכילתא(ס) ונמצא אין מציאה בכל מקום אלא בעדים בידו אין בידו אלא ברשותו וכן הוא אומר (במדבר כא) ויקח את כל ארצו מידו: **גמ' עמור.** שמוש: **גנבו ומכרו כשהוא ישן מהו.** לקמן מפרש לה הבעיא: **מכר אשה לעוברה.** גנב אשה מעוברת ומכרה לעוברה שלא מכר הגוף שלה אלא שיהא עובר מכור: **דליכא עימור.** לא בישן ולא בעובר: **דזגא עליה.** דסמך עליו: **דאוקמא באפי זיקא.** וכל כמה שהיא עבה מועיל יותר להגין בפני הרוח: **אין לי אלא איש.** כשהגנב איש: **וגונב איש.** שהנגנב איש ולא אשה וקרא קמא דלא קפיד אנגנב למהוי איש דכתיב נפש הלכך אין לי אלא איש שגנב בין איש בין אשה דהיכא דגנב הוי איש כתוב גונב נפש ואשה שגנבה איש דכתיב וגונב איש וגונב אפילו אשה גונבת משמע: **הגנב מ"מ.** וההוא דרשינן ליה בספרי [תצא כד ז] למעוטי גונב עבדים(ע): **ועדיין ישנו ברשותו.** ברשות הנגנב עצמו שעדיין לא הכניסו גנב ברשותו: **פטור.** שהרי לא גנבו: **לאביו.** אביו של נגנב:

תני

שיכול הואיל וחייב במכה כו'. הוי מצי למימר הואיל וכתיב בעמך כדאמר לעיל במקיים שבעמך: **ומה** מכה אביו כו'. ואם תאמר מה למכה שכן נחנק תאמר במקלל דבסקילה וי"ל דהיא גופה ילפינן השתא דמכה אביו בסקילה מקל וחומר ממקלל ומיהו קשה לבסוף דיליף דמקלל לאחר מיתה חייב נילף ליה שלא נעשה בו שלא בעמך כבעמך ממקלל דחייב ביה לאחר מיתה ומכה פטור דבעינן נפש כדדרשינן לעיל (דף פד:) עד דעביד חבורה: **איש** איש מה תלמוד לומר איש איש. פירשתי שלהי פ' ד' מיתות (לעיל דף סו. ד"ה לרבות): **ושורו** כישראל. לאו לגמרי כישראל דשור של ישראל שנגח לשור של כותי פטור משום דקנסינן להו כדאמר בריש פ' ד' וה' (ב"ק דף לח:) ומיהו לגבי הכי הוי כישראל דשור של כותי שנגח לשור של ישראל תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ושור של עובד כוכבים שנגח לשור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם: **עד** שיכניסנו לרשותו. משום דכתיב ונמצא בידו ואע"ג דבפ"ק דבבא מציעא (דף י:) גבי גט וגניבה מרבינן תרי קראי לרבויי ידו לאו דווקא דהוא הדין גגו חצירו קרפיפו דלמא כאן נמי יש שום ריבוי ואפשר דאם הגביהו אפילו ברשות בעלים חייב כדאשכחן גבי גניבה בפרק מרובה (ב"ק דף עט: ושם) דתנן היה מושכו ויוצא כו' אי נמי הכא דפטר ר' שמעון מכרו לקרובים דבעינן שיוציאנו מרשות אחיו כ"ש דברשות בעלים לא מהני כלל:

מונגלא

עין משפט
נר מצוה

יז א מיי' פ"ה מהל' ממרים הל' יד סמג לאוין ריט טוש"ע י"ד סי' רמא סעיף ה:
יח ב מיי' שם הלכה יד [וכרב אלפס עוד ביבמות פרק ג דף ה: והכי גרס חוץ ממסית ומדיח שהרי אמרה תורה וכו' וכן איתא בשאלתות בלק סי' קלד חוץ ממסית ומדיח שהרי וכו']:
יט ג מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף א בהג"ה:
כ ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף א:
כא ה מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם בהג"ה:
כב ו מיי' שם הלכה א (טוש"ע שם סעי' א):
כג ז מיי' פ"ט מהלכות גניבה הלכה ב סמג לאוין קכד:
כד ח מיי' שם הלכה ה סמג שם:
כה ט מיי' שם הל' ג:
כו י מיי' שם הלכה ג:
כז כ ל מיי' שם הל' ד:
כח מ נ מיי' שם הל' ו:
כט ס מיי' שם הל' ג:
ל ע מיי' שם הלכה ו:

* * *

תורה אור השלם

1. לא תֹאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו: דברים יג ט
2. כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ: ויקרא כ ט
3. וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת: שמות כא יז
4. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֶּר בּוֹ וּמְכָרוֹ וּמֵת הַגַּנָּב הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כד ז
5. וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת: שמות כא טז

מסורת הש"ס

א) מכות יב., ב) [לעיל פד:], ג) [בס"מ פי' תקע"ו אסבריה טעם דחמור מקלל יותר ממכה מפני שבקללה יש היזק לאב לנשמתו], ד) לעיל סו., ה) [שם] ב"מ לד: לב: שבועות כו. חולין עח., ו) [יומא נז: מנחות נ: נא.], ז) [ברכות לא: קדושין יז: וש"נ], ח) [יבמות קא.], ט) [מכות ט.], י) יבמות כד: ב"ק לח: נדה נו: חולין ג: קידושין עה., כ) [תוספתא דב"ק פ"ח], ל) [דברים כב], מ) [שמות כא], נ) [ב"ק לז:], ס) [משפטים פרשה ה], ע) [בספרי שם: גונב גרין],

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' אביו ואמו קלל אלא לר' יאשיה:

* * *

מוסף רש"י

לרבות בת. שקטנה, או טומטום שקלל (לעיל סו.). **אין לי אלא אביו ואמו.** כאחד (שם) קלל שניהם (חולין עח.). **אביו שלא אמו אמו שלא אביו.** אחד מהם, מנין (שם). **אביו קלל אמו קלל.** בתחלתו סמך קללה לאביו, בסופו סמך קללה לאמו (ב"מ צה: ובעי"ז לעיל סו. ושבועות כו וחולין עח:) למימרא דלאו האי או האי (חולין שם) ולר' יאשיה אי לא הדר כתיב אביו ואמו קלל הוה אמינא רישיה דקרא שניהן כאחד משמע (יומא נז.). **משמע שניהן כאחד ומשמע אחד ואחד בפני עצמו.** אביו ואמו משמע נמי או האי או האי (שם) מתחלת המקרא משמע את אביו ואת (נ"ל או את) אמו, דאע"ג דוי"ו מוסיף על ענין ראשון, משמע נמי אחד מהם, עד שיפרט לך הכתוב יחדיו. כלכך שהוצרך לפרוט בכלאים שכתוב בו (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור ופרט בו יחדיו, שלא תאמר אסור לחרוש בשור לבדו ובחמור לבדו, ואביו ואמו קלל דסיפא דריש ליה ר' יונתן לרבות את המקלל לאחר מיתה (לעיל סו. ובעי"ז ב"מ צה:). **דברה תורה כלשון בני אדם.** הכי משתעו בני אדם (נדרים ג.). **לא מקשינן הכאה לקללה.** לומר שכשם שאינו לוקה על קללתו, דכתיב בעמך, כך לא ילקה על הכאתו (מכות ט.). **כותים גירי אריות הן.** דכתיב בספר מלכים (ב יז) וישלח ה' בהם את האריות, ונתגיירו כדכתיב התם בגלות שומרון (יבמות כד.) וכותים כתיבי התם ויבא מלך אשור (אנשים) מכותה, ויקח מביא שאר מקומות (ב"ק לח.) והרי הן כשאר עובדי כוכבים (קדושין עה.).